

KOMISIJA ZA ETIKO IN INTEGRITETO

Številka: Su Ek

Datum:

Komisija za etiko in integriteto pri Sodnem svetu RS je na podlagi 49. člena Zakona o sodnem svetu (ZSSve) v zvezi s predlogom Odvetniške zbornice Slovenije (OZS) z dne ...

na ... seji ... sprejela **načelno mnenje**:

Javno izražanje sodnika v prispevku z naslovom »Državni uradnik in njegova neodtujljiva pravica do lastnega tempa«, objavljen v časniku Dnevnik - Objektiv 7. 10. 2017, ni bilo v nasprotju s sodniško etiko.

O b r a z l o ž i t e v :

Predmet konkretnega načelnega mnenja je etična presoja sodnikovega zunajsodnega javnega izražanja na temo prava in delovanja sodne veje oblasti. Komisija za etiko in integriteto (v nadaljevanju komisija) je že v komentarju Kodeksa sodniške etike (v nadaljevanju kodeks) postavila smernice za tovrstne zunajsodne aktivnosti sodnikov¹ in jih nato konkretizirala v zvezi s primerom javnega izražanja sodnika v časniku Dnevnik - Objektiv 27. 2. 2016 in v časniku Delo - Sobotna priloga 6. 8. 2016.²

S strani OZS je bilo v presojo predloženo izražanje sodnika v prispevku z naslovom »Državni uradnik in njegova neodtujljiva pravica do lastnega tempa«, objavljenem v časniku Dnevnik - Objektiv 7. 10. 2017. OZS meni, da je sodnik z neprimernim, neresničnim in žaljivim izražanjem v navedenem članku grobo kršil načela kodeksa in s tem rušil ugled pravosodja. V članku naj bi javno blatil odvetništvo, s tem ko je navajal neresnične, pavšalne in slabšalne trditve ter nasprotovanje odvetnikov predlogu novele Zakona o kazenskem postopku (ZKP-N) prikazal kot preračunljivo dejanje. OZS nasprotuje sodnikovim stališčem v spornem članku, da naj bi predlagana sprememba kazenskega procesnega zakona skrajšala kazenske postopke in s tem posegla v zaslužke odvetnikov, in navaja, da bi imela predlagana sprememba ravno nasprotni učinek, saj bi se zaradi ukinitve faze preiskave povečalo število glavnih obravnav, ki so 4-krat višje ovrednotene kot odvetniška opravila v fazi preiskave. Nasprotuje tudi sodnikovi trditvi, da naj bi noveli ZKP-N nasprotovali le uradniki, ki jih skrbi pravica do lastnega tempa, in odvetniki, ki jih

1 Glej zlasti komentar III. načela kodeksa, točke 17-30.

2 Glej načelno mnenje, sprejeto na 9. seji 29. novembra 2016: http://www.sodni-svet.si/nm_kei_javno-izrazanje-sodnika-v-intervjujih/.

skrbi za lasten zaslužek, ter navaja, da je navedenemu predlogu nasprotovala vsa strokovna javnost (profesorji vseh treh pravnih fakultet, specialisti kazenskega prava iz vrst odvetnikov, tožilcev, policije in sodnikov ter zakonodajno-pravna služba državnega zbora).

Sodnik v svojem odgovoru (podanem pisno in ustno na seji komisije) navaja, da je predlog OZS pavšalen odziv na njegov prispevek, ki ne upošteva konteksta širše javne debate o predlagani spremembi ZKP-N in ki ima namen t. i. *chilling effecta* na javno razpravo o zadevi javnega pomena. Pojasnjuje, da je pred nastopom sodniške službe dve leti vodil direktorat za zakonodajo in bil odgovorna oseba za pripravo gradiva novele ZKP-N. Ko je postal sodnik, je glede navedene novele dobil povabilo za sodelovanje v javni razpravi. Sam je štel to kot svojo dolžnost, glede na to, da je aktivno sodeloval pri pripravi tega predloga. V spornem članku je skušal pojasniti kontekst predlagane novele in se odzvati na neresnične in tendenciozne trditve nasprotnikov sprememb, ki so vztrajno ponavljali, da so proti predlaganim rešitvam vsi ključni deležniki, kar ni bilo res. Odločilen za njegov odziv v spornem članku je bil prispevek dnevnika Večer z naslovom „Vračamo se v inkvizitorni srednji vek”,³ pa tudi članek v reviji Odvetnik z naslovom „Z omejevanjem pravice do učinkovite obrambe do več kazenskih obsodb”⁴ ter posplošene izjave nekaterih vidnih odvetnikov na spletnih omrežjih. V članku je bil resda oster do nasprotnikov predloga, vendar po njegovi oceni ne pristranski, ne populističen in ne tendenciozen. Zanima tudi, da bi v članku navajal vrsto neresničnih dejstev in slabšalnih trditev o različnih akterjih v pravosodju. Sklicuje se na to, da mu sodniška etika narekuje pokončno držo, kar pomeni tudi, da se oglasi, ko ve, da bi njegovo znanje in izkušnje lahko pripomogli k temu, da se stanje v pravosodju izboljša. S trditvijo, da bo novela ZKP-N posegla v število odvetniških točk za posamezen kazenski postopek, je v članku skušal pojasniti, da bi se z odpravo podvajanja procesnih opravil (kar naj bi ukinitve faze preiskave prinesla) odpravilo tudi podvajanje tarifiranja postopkovnih opravil s strani odvetnikov zagovornikov. Statistika dokazuje, da so sedaj odvetniki prek Odvetniške tarife spodbujeni, da vlagajo v veliki večini neutemeljene ugovore. Poleg tega odvetništvo ni zadovoljno z odločitvijo upravnega sodišča, ki je zavrnilo njihovo pobudo glede zvišanja vrednosti odvetniške točke. Na podlagi navedenega je v članku izrazil svoje mnenje oziroma dvom o tem, ali je resnični razlog odvetniškega nasprotovanja noveli ZKP-N skrb za branjenje socialno šibkejšega sloja. Ko je v članku govoril o „trumpizmi” nasprotnikov novele ZKP-N, je imel v mislih trditve, ki so bile izrečene in povzete med drugim v članku dnevnika Večer z naslovom „Vračamo se v inkvizitorni srednji vek”.⁵ Ko je zapisal „da meni, da je negativna publiciteta glede ZKP-N bolj posledica mešanice prevelikih egov, običajnih lobističnih prijemov in deloma tudi nespretnosti pravosodnega ministra v razbijanju PR-spina brezskrupuloznih nasprotnikov, ki lažno prikazujejo, da naj bi bili proti predlaganim rešitvam vsi ključni deležniki”, je izhajal iz javnosti znanih nesoglasij med pravosodnim ministrom in ministrico za notranje zadeve o tej noveli; iz „last minute” novinarskih prispevkov, katerih namen ni bilo poročati, temveč vplivati na poslance; iz nespretnosti ministra za pravosodje v PR-ju, o čemer se je prepričal na podlagi lastnih izkušenj; in na podlagi tega, da so sporno rešitev podprli tako predsednik Vrhovnega sodišča RS kot tudi Varuhinja človekovih pravic in generalni državni tožilec, kar zanika trditve OZS, da naj bi bili vsi strokovni deležniki proti predlagani rešitvi.

Iz vsebine članka, objavljenega v Dnevniku (priloga - Objektiv) 7. 10. 2017, izhaja:

3 <https://www.vecer.com/vracamo-se-v-inkvizitorni-srednji-vek-6318526?lnlarticle>.

4 Odvetnik, letnik 2017, številka 82, stran 3.

5 <https://www.vecer.com/vracamo-se-v-inkvizitorni-srednji-vek-6318526?lnlarticle>.

- da se sodnik v njem oglašuje v dvojni vlogi - kot eden izmed snovalcev novele ZKP-N in hkrati kot sodnik;
- v članku skuša s sklicevanjem na mednarodno primerljive in preizkušene rešitve pojasniti cilje predlagane novele, ki naj bi bili v pospešitvi kazenskega postopka in ne v omejevanju pravic obdolžencev, kot se ji je očitalo;
- kritičen je do predolgega postopanja "državnih uradnikov" v sodnih postopkih in ob tem slikovito pojasni, da se s predlaganimi spremembami skuša poseči v „pravico uradnikov (policije, tožilstva in sodišča) do lastnega tempa“, na drugi strani pa prek skrajševanja postopkov tudi v število točk v stroškovnikih odvetnikov, ki zagovarjajo obdolžence v kazenski postopkih in ki jim očita, da so proti predlagani noveli, ker se bojijo, da bodo zaradi tega manj plačani;
- argumente nasprotnikov novele - nekatere naravnost žaljive in absurde - označi kot „trumpizme“, prek katerih projicirajo svoje potlačene občutke nelagodja;
- zapiše tudi, da je po njegovem mnenju negativna publiciteta okrog ZKP-N bolj posledica mešanice prevelikih egov, običajnih lobističnih prijemov in deloma tudi nespretnosti pravosodnega ministrstva v razbijanju PR-spina brezskrupuloznih nasprotnikov, ki lažno prikazujejo, da naj bi bili proti rešitvam vsi ključni deležniki. Med njimi so tudi odvetniki - predvsem so glasni tisti, ki se specializirajo za branjenje socialno šibkejšega sloja.

Osrednje vprašanje konkretnega primera ni morebitna kolizija sodnikovega javnega izražanja z načeloma nepristranskosti in neodvisnosti (II. in III. načelo kodeksa), kot je bilo v primeru, obravnavanem v načelnem mnenju z dne 29. 11. 2016, temveč skladnost sodnikovega pisanja z zahtevo po vzdrževanju neoporečnih in spoštljivih odnosov z odvetniki, ki so kot del pravosodja udeleženi v sodnih postopkih (IX. načelo kodeksa), in posledično tudi z zahtevo po varovanju ugleda sodstva (X. načelo kodeksa).

„V vseh njegovih odnosih (z udeleženci postopka, novinarji, sodnimi uradniki, odvetniki in drugimi pravniki, uslužbenci sodišča, kolegi, strokovnjaki pravosodnega sistema itd.) mora biti sodnik vpljuden, intelektualno pošten in odprt. Sodstvo (znotraj njega pa sodniki) mora vzdrževati konstruktivne delovne odnose ne samo z institucijami in javnimi organi, vključenimi v vodenje in upravljanje sodišč, temveč tudi z vsemi strokovnjaki, katerih naloge so povezane z delom sodnikov. Sodnik mora biti pri izražanju v javnosti zadržan. Pri izražanju mora biti umirjen, ne preoster.“⁶

Ni dvoma, kar priznava v svojem odgovoru tudi imenovani sodnik sam, da je bil v spornem članku oster do nasprotnikov predlagane novele ZKP-N. Na prvi pogled so izjave (*trumpizmi brezskrupuloznih nasprotnikov, žaljivi na ravni zdrave kmečke pameti ...*) in podane vrednostne sodbe (*odvetniki nasprotujejo spremembam iz preračunljivih razlogov*), ki so očitno povzročile določeno mero razburjenja pri enem od delov pravosodja (tj. odvetništva), v nasprotju s smernicami komentarja, izpostavljenimi v predhodnem odstavku. Sodniki naj bi se takšnemu načinu v svojem izražanju v načelu izogibali.

Z vidika etične presoje, ki mora upoštevati celotno vrednostno podstat demokratične družbe, pa je vendarle treba pretehtati skupek vseh okoliščin, ki spremljajo posamezni primer, med njimi tudi kontekst, v katerem je določeno izražanje uporabljeno.

Kot je komisija zapisala v načelnem mnenju z dne 29. 11. 2016, je pri presoji o tem, ali je

⁶ Tako komentar kodeksa – 24.-30. točka komentarja III. načela kodeksa; 5.-8. točka komentarja IX. načela kodeksa in komentar X. načela kodeksa.

sodnik s svojim izražanjem kršil etične postulate sodniške službe, pomembna tudi narava problema, o katerem se sodnik izraža. Če gre za vprašanje, ki je za javnost pomembno, razprava o njem uživa visoko stopnjo varstva po 10. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah, kot poudarja Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP),⁷ zato mora biti v takem primeru omejevanje pravice izražanja podvrženo poudarjeno skrbnemu tehtanju. Za kakršnokoli omejevanje te pravice (pa čeprav le na ravni poklicne etike) mora obstajati posebej utemeljen razlog z vidika javnega interesa ali, kot poudarja ESČP v svojih odločbah, razlog, ki upravičuje omejevanje svobode govora, mora biti tudi glede sodnikov zelo močan. Omejevanje pravice sodnikov do svobode izražanja je zato opravičljivo le takrat in v obsegu, ko je to nujno za demokratično družbo.⁸ ESČP še opozarja, da omejevanje svobode govora sodnikom ne sme imeti zastrašujočega efekta (*chilling effect*) glede javnih debat o učinkovitosti in pravilnem delovanju sodstva.

Sporni članek je bil objavljen v fazi sprejemanja novih zakonskih rešitev enega od temeljnih procesnih predpisov - ZKP. Te bi pomembno posegle v dosedanje ureditev kazenskega postopka, tudi na področju ustavne pravice do obrambe v kazenskem postopku (29. člen Ustave Republike Slovenije). Šlo je torej za zadevo, ki je bila nedvomno v velikem javnem interesu in glede katere je bil javni diskurz pomemben. Na to kažejo tudi odzivi različnih deležnikov tega diskurza.⁹ Razprava o pomembnih vidikih delovanja demokratične družbe mora biti aktivna, kritična in dinamična, če želimo, da se v družbi uveljavijo premišljene, tehtne in ustrezne rešitve. V taki razpravi je zato treba do določene mere tolerirati tudi kritiko, ki je lahko za nekoga nesprejemljiva, šokantna ali moteča.

Že iz povedanega izhaja, da se zahteva po kritičnosti javne razprave o zadevah javnega pomena povezuje z drugim merilom, ki ga je treba upoštevati pri presoji sodnikovega ravnanja. Poleg konteksta, v okviru katerega so dane, je pomembno, ali je sporne izjave izzvalo predhodno ravnanje oseb(e), na katero ali katere se te izjave nanašajo.¹⁰ Sporni članek je kot celota prispeval h kritični javni razpravi o predvidenih spremembah ZKP. V zvezi z njimi je imel sodnik, ki je bil pred izvolitvijo odgovorna oseba za pripravo gradiva novele ZKP-N, pomembno vlogo. V članku izražena kritična drža, ki se nanaša na policijo, sodstvo, tožilstvo in odvetništvo, je podana kot obramba zoper številne očitke nasprotnikov predlaganih rešitev, med katerimi so bili tudi odvetniki. Ni mogoče pripisati neetičnosti ostrim, provokativnim, tudi ciničnim izjavam, podanim kot odgovor na očitke, ki pa jih bralec še vedno razume kot kritiko ravnanja ali stališča, ne pa kot napad na del

7 Glej primer *Baka v. Hungary*, 23. 6. 2016, v katerem je ESČP nazorno povzelo glavna načela svobode sodnikov do izražanja, ki so se izoblikovala v njegovi judikaturi: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22docname%22:\[%22%22CASE%20OF%20BAKA%20v.%20HUNGARY%22,%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-163113%22\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22docname%22:[%22%22CASE%20OF%20BAKA%20v.%20HUNGARY%22,%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-163113%22]}).

8 *Baka v. Hungary*, 23. 6. 2016

9 Nekaj odzivov:

Klemenčič uvaja inkvizicijski zakon o kazenskem postopku, podoben tistemu iz leta 1948. Ugledni profesorji so ga opozarjali, a jih je povsem preslišal:

<http://nova24tv.si/slovenija/klemencic-uvaja-inkvizicijski-zakon-o-kazenskem-postopku-podoben-tistemu-iz-leta-1948-ugledni-profesorji-so-ga-opozarjali-a-jih-je-povsem-preslisal/>

Prihaja novela ZKP-N, (daleč) na obzorju pa se kaže ZKP-1:

<https://www.insolvinfo.si/DnevneVsebine/Kolumna.aspx?Id=177349>

Sprejeta novela zakona o kazenskem postopku: <https://www.vecer.com/sprejeta-novela-zakona-o-kazenskem-postopku-6312424>

Odvetnik, št. 2, april 2017: <http://www.odv-zb.si/upload/revija/ODVETNIK%20st%2080%20-%20posebna%20st.%202017.pdf>

10 Glej npr. odločbe Ustavnega sodišča Republike Slovenije U-I-226/95 z dne 8. 7. 1999, Up-2940/07 z dne 5. 2. 2009 in Up-584/12 z dne 22. 5. 2014.

pravosodja, njegovo sramotitev, ponižanje, prezir in zasmehovanje, ko avtorju ne gre več za vplivanje na razpravo v zadevah javnega pomena.

Izhajajoč iz pomena pravice do svobode izražanja in ob upoštevanju vseh okoliščin konkretnega primera, komisija na podlagi smernic za sodnikovo zunajsodno izražanje ocenjuje, da sodnik z javnim izražanjem v omenjenem članku ni presegel polja etično sprejemljivega in zato tudi ni ravnal neskladno z načeli kodeksa.

**Predsednica
Komisije za etiko in integriteto
mag. Nina Betetto**